

การจัดการศึกษาในโรงเรียนพหุวัฒนธรรม
กรณีศึกษา : โรงเรียนบ้านร่องสำน ตำบลร่มเย็น อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา
Education Management in a multicultural school
A Case Study : Banrongsan School, Rom Yen Subdistrict, Chiang Kham
in Phayao Province.

กิตติวิทย์ เดชชนากร¹

นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สาขาวิชาการศึกษา วิชาเอกพหุวัฒนธรรมศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Kittiwit_1983@hotmail.com

บทคัดย่อ

โรงเรียนบ้านร่องสำน จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2513 โดยตั้งอยู่หมู่บ้านทุ่งรวงทอง ตำบลร่มเย็น อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา มีนักเรียนหลายกลุ่มชาติพันธุ์ ไม่ว่าจะเป็น ชาวเขาเผ่าม้ง ชาวไทยเหนือ และชาวไทย อีสาน เป็นโรงเรียนที่จัดสร้างขึ้นเพื่อรองรับนักเรียนที่อพยพติดตามผู้ปกครอง ที่ซึ่งไม่มีที่ทำกินให้เข้ามาอยู่อาศัยจาก ภาคอีสาน ชาวพื้นเมือง และชาวเขาเผ่าม้ง ปัจจุบันเปิดสอนระดับก่อนประถมศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งจากความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าว สถานศึกษาควรจะเป็น หน่วยหลอมละลายความแตกต่างทางวัฒนธรรมนั้น ควรมีความอดทนอดกลั้นต่อพหุนิยมทางวัฒนธรรม และให้ ตระหนักว่าความหลากหลายทางวัฒนธรรมนั้นว่าเป็นความจริงในสังคม ดังนั้นสถานศึกษาจึงมีความจำเป็นอย่าง ยิ่งที่จะต้องใช้เทคนิคต่างๆ ประกอบการเรียนการสอน เพื่อสนองต่อความแตกต่างของผู้เรียนและให้ทันต่อการ เปลี่ยนแปลงของข่าวสารความรู้ด้านต่างๆ ที่มีมากมาย เพื่อช่วยสร้างความสนใจในการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ดียิ่งขึ้น ซึ่ง สภาพการเรียนการสอนของสถานศึกษาในโรงเรียนพหุวัฒนธรรม ในด้านความสามารถและวัฒนธรรมต่างกันของ ผู้เรียน จะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตร เทคนิคการเรียนการสอนโดยใช้ สื่อประเภทต่างๆ ที่สามารถช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้ตามความสามารถและวัฒนธรรมของแต่ละบุคคลเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดียิ่งขึ้น

คำสำคัญ : การจัดการศึกษา / โรงเรียนพหุวัฒนธรรม / โรงเรียนบ้านร่องสำน / ตำบลร่มเย็น / อำเภอเชียงคำ / จังหวัดพะเยา

¹ บทความนี้ได้รับทุนสนับสนุนบางส่วนจากศูนย์พหุวัฒนธรรมและนโยบายการศึกษา สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Abstract

Banrongsan School Established on June 15, 2513. Located in the village of Ban Thung Ruang Thong Rom Yen Subdistrict, Chiang Kham in Phayao Province. Students have many ethnic groups such as Hmong, Thai, and Thai Esan. The school was built to accommodate students with immigrant parents track No land occupation into housing. Now teaching childhood Until Grade 1-3. The Expanding Educational Opportunities. This from a variety of ethnic groups as such. School should be a melting unit of the cultural differences. Should have tolerance toward cultural pluralism and to recognize that cultural diversity is that is the reality in the society. so that the school is absolutely necessary to use different techniques Assembly instruction. In order to satisfy different types of learners and to keep pace with changes in the knowledge that there is plenty of news. To help spur interest in the learning of the students even further. Which the condition of the course of study in a multicultural school in terms of talent and cultural differences of the students will affect the achievement and the importance of curriculum development Techniques taught by the media to enable the students to learn the culture and the individual's ability to achieve an even better achievement.

Keywords : Education Management/ multicultural school / BanRongSan School/
RomYen Subdistrict / Chiang Kham in Phayao Province

บทนำ

บทความนี้ต้องการนำเสนอถึง“การจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรม”¹ ที่พยายามสร้างแนวความคิดค่านิยมเชิงบวกเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ และนำไปสู่การปรับปรุงความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนทุกคน โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้โอกาสทางการศึกษาที่เท่าเทียมกันในหมู่ผู้เรียนที่มาจากเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ ฐานะทางสังคม และวัฒนธรรมที่ต่างกัน โดยมีนักวิชาการหลายท่านที่ให้ความหมายของการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรม อาทิเช่น

สุธารา โยธาจันทร์ (2541, หน้า 13) ได้สรุปความหมายของการศึกษาพหุวัฒนธรรมไว้ว่า การศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมนั้น หมายถึง การจัดการศึกษาเกี่ยวกับความหลากหลายของวัฒนธรรมในสังคมซึ่งเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงระบบโครงสร้างของหลักสูตรในโรงเรียนให้ยอมรับและเคารพในความหลากหลายทางวัฒนธรรมของนักเรียนที่เป็นผลมาจากวัฒนธรรมในสังคมนั้น นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาที่คำนึงถึงความต้องการของผู้เรียนในด้านต่างๆ ตลอดจนคำนึงถึงความสอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนทั้งในและนอกโรงเรียน เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนและอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมอย่างสร้างสรรค์และเป็นสุข

Banks (1994, p.1) ได้ให้ความหมายของการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมไว้ว่า การศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมเป็นแนวคิดในการปฏิรูปการศึกษา และเป็นกระบวนการที่มีเป้าหมายสำคัญเพื่อที่จะเปลี่ยนโครงสร้างสถาบันการศึกษา เพื่อให้นักเรียนแต่ละเพศ นักเรียนพิเศษ นักเรียนกลุ่มเชื้อสายต่างๆ กลุ่มสีผิว กลุ่มวัฒนธรรมทั้งหลายได้มีความเสมอภาคกันในด้านความสำเร็จในการเรียน

Cortes (1996, p.1) กล่าวว่า “การศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม” หมายถึง กระบวนการที่ครูได้ช่วยเตรียมผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ที่มีความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมให้อยู่ด้วยความเข้าใจ มีความร่วมมือ ร่วมใจกัน มองเห็นประโยชน์ที่แท้จริงในการพึ่งพาอาศัยกัน ความเสียสละและยุติธรรม การยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมนั้นไม่ได้ต้องการนำไปสู่ความแตกแยก การพัฒนาความเข้าใจกัน การพึ่งพาอาศัยระหว่างกลุ่มคน โดยอาศัยการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นว่าการแบ่งแยกทางสังคมนั้นเกิดจากการขาดวิจาร์ณญาณของคน การศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมจำเป็นสำหรับทุกโรงเรียน ไม่ใช่เพียงโรงเรียนที่มีเด็กและ/หรือผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาที่มีความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมเท่านั้น เพราะทั้งนักเรียนและทุกๆ คนจำเป็นจะต้องแลกเปลี่ยนความหลากหลายทางวัฒนธรรมในชาติเดียวกัน เพื่อความเข้าใจกันและพึ่งพาอาศัย ดังนั้นโรงเรียนจึงควร

¹ การจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรม เป็นแนวทางในการปฏิรูปทางการศึกษา ซึ่งเป็นเรื่องยากมากในการที่จะเปลี่ยนแปลงสถาบันการศึกษาซึ่งมีผู้เรียนจำนวนมาก หลากหลายชนชั้น มีความแตกต่างทางเพศ เชื้อชาติ และวัฒนธรรม ให้มีโอกาстиเท่าเทียมกันทางการศึกษา ดังนั้นการปฏิรูปการศึกษาตามแนวการศึกษาพหุวัฒนธรรมจะต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางการศึกษาของสถานศึกษาในลักษณะองค์รวม ไม่ได้จำกัดเฉพาะการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเท่านั้น

เปิดโอกาสให้นักเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนได้ขยายขอบเขตของความหลากหลายทางวัฒนธรรมจากสิ่งที่ใกล้ตัวออกไปสู่สิ่งที่ไกลตัว

ซึ่งจากความหมายดังกล่าวพอที่จะสามารถสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมนั้น เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งให้ทุกคนยอมรับและเห็นคุณค่าในวัฒนธรรมตนเองและวัฒนธรรมอื่นๆ ที่มีความแตกต่างจากวัฒนธรรมของตน ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมตนเอง

และภาคภูมิใจที่ได้เรียนรู้วัฒนธรรมอื่นๆ ด้วยเช่นกัน และเป็นการรู้จักการเลือกใช้ความรู้ให้เกิดความเหมาะสม โรงเรียนทุกโรงเรียนจึงจำเป็นต้องมีการจัดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะถ้านักเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาไม่ได้เรียนรู้เรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมจากกิจกรรมของโรงเรียน ก็เรียนสิ่งเหล่านี้ได้จากภายนอกในสังคม ซึ่งทุก ๆ คนจะได้เรียนรู้กับความหลากหลายของวัฒนธรรมที่มีในสังคม ดังที่นักเรียนในเขตพื้นที่โรงเรียนบ้านร่องสำน ตำบลร่มเย็น อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา เป็นกลุ่มนักเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ และแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์มีลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของตนเองที่แตกต่างกัน ดังนั้นสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องอาศัยแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม (Multicultural Education) เพื่อให้โรงเรียนสามารถจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียนและชุมชนที่มีความแตกต่างกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ระเบียบวิธีวิจัย/วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการศึกษาในโรงเรียนพหุวัฒนธรรม กรณีศึกษา : โรงเรียนบ้านร่องสำน ตำบลร่มเย็น อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาหลักสูตรการศึกษา ตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษา ในโรงเรียนพหุวัฒนธรรม

แนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

บริบทโรงเรียนบ้านร่องสำน ตำบลร่มเย็น อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

โรงเรียนบ้านร่องสำน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยาเขต 2 อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ปัจจุบันตั้งอยู่หมู่บ้านทุ่งรวงทอง หมู่ที่ 12 ตำบลร่มเย็น อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ซึ่งโรงเรียนบ้านร่องสำนได้รับจัดสรรที่ดินจำนวน 29 ไร่ ตามโครงการพัฒนาที่ดินผืนใหญ่บ้านร่องสำน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา (เดิมเป็นเขตการปกครองของจังหวัดเชียงราย)² ให้จัดสร้างโรงเรียนบ้านร่องสำนเพื่อรองรับนักเรียนที่อพยพติดตามผู้ปกครอง ซึ่งไม่มีที่ทำกินให้เข้ามาอยู่อาศัยจากภาค

²พ.ศ.2527 อำเภอเชียงคำ ยังคงอยู่ในความดูแลของจังหวัดเชียงราย ก่อนที่จะแยกออกมาเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดพะเยา ในปี พ.ศ.2519

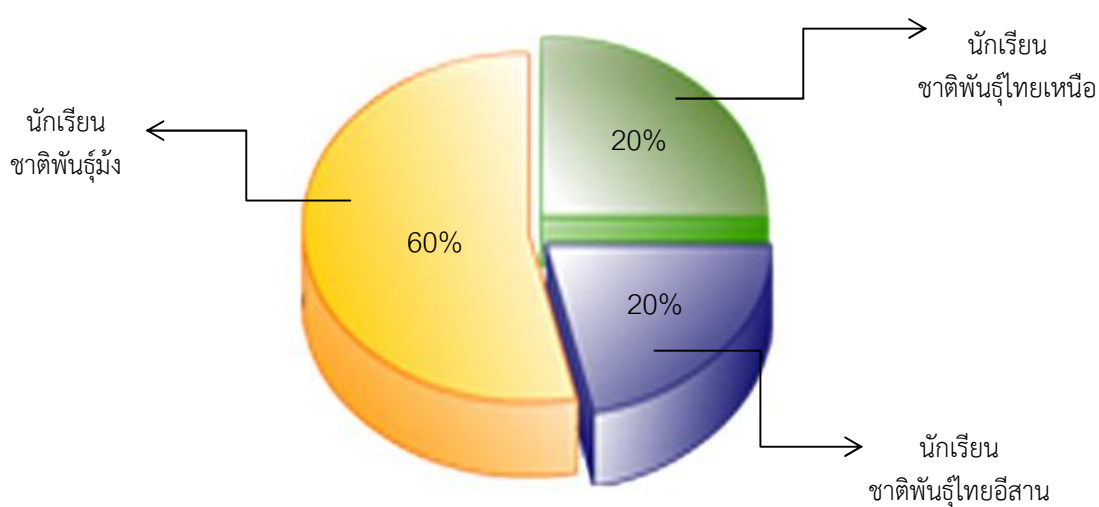
³เลขานุการสภาวัฒนธรรม ตำบลร่มเย็น อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

อีสาน ชาวพื้นเมือง และชาวเขาเผ่าม้ง มีนักเรียนเข้าเรียนครั้งแรก จำนวน 182 คน เป็นชาย 113คน เป็นหญิง 69 คน ได้เปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2513 โดยมีนายทอง วงศ์ใหญ่ เป็นครูใหญ่คนแรกปีการศึกษา 2514 ได้รับจัดสรรสร้างอาคารเรียนแบบ 017 ขนาด 8 ห้องเรียน จำนวน 1 หลัง ราคา 320,000 บาท และได้มีการพัฒนาปรับปรุงต่อเติม ตลอดจนมีการสร้างอาคารเรียนและอาคารประกอบตามลำดับ ในปีการศึกษา 2520 ได้เปิดทำการสอนระดับประถมศึกษาตอนปลายถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และระดับก่อนประถมศึกษา ต่อมาในปีการศึกษา 2534 โรงเรียนบ้านร่องสำนได้เปิดทำการสอนตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จนถึงปัจจุบัน (สิงห์คำ เนตรใหญ่³, สัมภาษณ์วันที่ 19 มีนาคม 2559)

ภาพที่ 1 โรงเรียนบ้านร่องสำน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยาเขต 2
ที่มา : กิตติวินท์ เดชชวนากร (2559)

ปัจจุบันโรงเรียนบ้านร่องสำน ตำบลสร้อยหิน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา มีนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็น ชาวเขาเผ่าม้ง ประมาณ 60% ชาวไทยเหนือ ประมาณ 20% และชาวไทยอีสาน ประมาณ 20% (ข้อมูลในปี พ.ศ.2558) ซึ่งจะเห็นได้ว่านักเรียนส่วนใหญ่ที่เข้ามาศึกษาในโรงเรียนแห่งนี้ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง จากการสอบถามครูผู้สอนทำให้ทราบข้อมูลว่านักเรียนชาติพันธุ์ไทยเหนือและไทยอีสานส่วนใหญ่ นิยมที่จะเข้าศึกษาต่อในโรงเรียนประจำอำเภอมากกว่า เพราะผู้ปกครองของนักเรียนชาวไทยเหนือและชาวไทยอีสานส่วนใหญ่อธิว่่าค่อนข้างจะมีฐานะที่ดี

แผนภาพที่ 1 กราฟแสดงจำนวนนักเรียนแบ่งตามกลุ่มชาติพันธุ์ ข้อมูลปี 2558

ที่มา : ข้อมูลฝ่ายวิชาการโรงเรียนบ้านร่องสำน (2558 หน้า 11)

ปัญหาในโรงเรียนพหุวัฒนธรรม

โรงเรียนพหุวัฒนธรรม หมายถึง โรงเรียนที่มีวัฒนธรรมที่หลากหลายอย่างเช่นโรงเรียนบ้านร่องสำน ตำบลร่มเย็น อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ถือเป็นโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เพราะประกอบไปด้วยนักเรียน ชาวไทยอีสาน ชาวไทยพื้นเมือง และชาวเขาเผ่าม้ง ศึกษาเล่าเรียนอยู่ในโรงเรียนเดียวกัน

ดังนั้น โรงเรียนพหุวัฒนธรรมจึงหมายถึงกลุ่มคนหรือกลุ่มนักเรียนที่มีความหลากหลายทั้งเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ วิถีชีวิต ความเชื่อ ศาสนา และประเพณีปฏิบัติที่มีความแตกต่างกัน เนื่องมาจากกระบวนการคิดและสัญลักษณ์ที่เกิดจากการสร้างของวัฒนธรรม ปัจจัยทางศาสนา เชื้อชาติ อายุ เพศ ชนชั้นทางสังคมและการศึกษาซึ่งเป็นตัวกำหนดให้บุคคลมีความคิดความเชื่อ ความรู้สึก และการกระทำในลักษณะที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโรงเรียนบ้านร่องสำน ตำบลร่มเย็น อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา นักเรียนที่มาจากแต่ละชุมชนจะมีการปฏิสัมพันธ์กันในด้านสังคมมากขึ้น จึงมีความจำเป็นที่นักเรียนซึ่งเป็นสมาชิกในโรงเรียนและชุมชน จะต้องเรียนรู้ถึงระเบียบแบบแผนที่ควรประพฤติปฏิบัติหรือควรละเว้นตามมารยาทของกันและกันในแต่ละชุมชน เพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นและนำมาซึ่งความสงบเรียบร้อยของการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความหลากหลายทั้งเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ วิถีชีวิต ความเชื่อ ศาสนา และประเพณี ซึ่งเราไม่อาจจะปฏิเสธได้เลยว่า มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่จำเป็นต้องอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม ดังนั้นในแต่ละสังคม ไม่ว่าจะเป็นภายในโรงเรียนหรือชุมชนจึงต้องมีกำหนดให้มีระเบียบแบบแผนในการประพฤติและปฏิบัติต่อกันระหว่างกันในชุมชนด้วยกันและคนต่างชุมชน เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบเรียบร้อย และสวยงาม เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

การศึกษาการจัดการศึกษาในโรงเรียนพหุวัฒนธรรม กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านร่องสำน ตำบลร่มเย็น อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ผู้เขียนเองมีคำถามในการศึกษาว่า “อะไรคือปัจจัยสำคัญที่ทำให้นักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ม้ง, ไทยเหนือและไทยอีสาน สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุขในโรงเรียน” เพราะที่ผ่านมาในช่วงปี พ.ศ.2540 ได้เกิดปัญหาภายในสถานศึกษาคือ บทบาทของครูผู้สอนในโรงเรียนล้วนแล้วแต่เป็นคนไทยพื้นเมืองในพื้นที่และก็เป็นครูจากต่างถิ่นที่เป็นคนไทยพื้นเมืองเป็นส่วนใหญ่ ไม่มีครูที่เป็นคนในชุมชนไทยอีสาน และชุมชนม้ง เข้ามามีบทบาทในการสอนภายในโรงเรียนเลย ซึ่งครูผู้สอนที่เป็นคนไทยพื้นเมืองดังกล่าวไม่เข้าใจในความแตกต่างแต่ละวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ จึงทำให้ทุกๆ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเริ่มมีข้อตกลงหารือร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำดังกล่าวที่เกิดขึ้น จึงให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการโรงเรียนโดยมาจากคนในชุมชนไทยอีสาน ชุมชนไทยพื้นเมือง และชุมชนม้ง เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาโรงเรียน และพัฒนาตำบลร่วมกัน แต่ถึงอย่างไรก็ตามการกีดกันทางวัฒนธรรมหลักที่ต่อวัฒนธรรมรองภายในโรงเรียนก็ยังคงเป็นปัญหายืดเยื้อมาจนถึงปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการให้นักเรียนแต่งกายชุดพื้นเมืองทุกวันศุกร์มาโรงเรียน เพราะภายในโรงเรียนมีหลายกลุ่มชาติพันธุ์ แต่ให้นักเรียนแต่งชุดพื้นเมืองที่ทางโรงเรียนกำหนด ซึ่งเป็นชุดของคนไทยพื้นเมืองเท่านั้น เด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์อื่นจะแต่งกายด้วยชุดประจำชาติพันธุ์ของตนเองได้ก็ต่อเมื่อมีกิจกรรมกีฬา หรืองานของโรงเรียนเท่านั้น ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ไม่สามารถแต่งชุดประจำชาติพันธุ์ของตนเองมาโรงเรียนได้ ในเรื่องของภาษาเองก็ถือว่าเป็นปัญหาอยู่

เช่นกัน นักเรียนทุกคนถูกห้ามใช้ภาษาแม่ที่เป็นภาษาถิ่นของตนเองภายในโรงเรียน เพราะครูและเพื่อนจะฟังไม่รู้เรื่องและไม่เข้าใจ ทำให้นักเรียนทุกคนไม่ว่าจะกลุ่มชาติพันธุ์อะไรเมื่อเข้ามาอยู่ภายในโรงเรียนก็ต้องใช้ภาษาไทยกลาง และภาษาคำเมืองของคนไทยพื้นเมืองเป็นหลักในการติดต่อสื่อสารกัน นักเรียนจะสามารถใช้ภาษาถิ่นของตนเองได้ก็ต่อเมื่ออยู่นอกโรงเรียนหรืออยู่ภายในชุมชนของตนเองเท่านั้น

ไม่เพียงแต่ในเรื่องของภาษาที่เป็นปัญหาในโรงเรียนพหุวัฒนธรรมเท่านั้น การให้นักเรียนสวดมนต์หน้าเสาธงตอนเช้าทุกเช้าก็ถือว่าเป็นการขัดต่อศาสนาอื่น เช่น นักเรียนไทยอีสานบางส่วนและนักเรียนชาวเขาเผ่าม้งบางส่วนที่นับถือศาสนาคริสต์ เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นปัญหาที่ทางผู้บริหารโรงเรียน ครู และกรรมการโรงเรียนควรให้ความสำคัญและเล็งเห็นถึงความแตกต่างหลากหลายชาติพันธุ์ภายในโรงเรียนพหุวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น เพื่อไม่ให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางวัฒนธรรมด้านต่างๆ ผู้ที่เกี่ยวข้องถือว่าเป็นส่วนช่วยให้นักเรียนได้ตระหนักถึงวัฒนธรรมประเพณีของตนและวัฒนธรรมประเพณีของคนอื่น โดยอาจจะผ่านกระบวนการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ให้นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องราวของท้องถิ่น ปลูกฝังให้นักเรียนมีจิตสำนึกความเป็นชุมชนไทยอีสานชุมชนม้ง ชุมชนไทยพื้นเมือง สอนให้รู้ถึงความสำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคมโรงเรียนที่มีความเป็นพหุวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดการยอมรับและการเคารพซึ่งกันและกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานเขียนของ ประสิทธิ์ ลีปรีชา และมุกดาวรรณ ศักดิ์บุญ (2559) ที่ได้กล่าวไว้ว่า “รัฐไทยได้มีนโยบายและการจัดการศึกษาสำหรับชนเผ่าพื้นเมือง ในภาคเหนือของประเทศไทยมาเป็นเวลากว่าห้าทศวรรษ โดยการจัดการศึกษานี้อยู่บนพื้นฐานของวิธีคิดแบบชาตินิยมไทยที่ให้ความสำคัญกับการหลอมรวมผู้คนกลุ่มชาติพันธุ์และวัฒนธรรมต่างๆ ให้กลายเป็นส่วนหนึ่งของชาติ ปฏิบัติการในการจัดการศึกษาของรัฐในระยะที่ผ่านมา ประสบผลสำเร็จอย่างยิ่ง นั่นคือเยาวชนซึมซับความเป็นไทย ด้วยการพยายามปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ให้เป็นไทย ในขณะที่พวกเขาเริ่มสูญเสียความมั่นใจในอัตลักษณ์ทาง ชาติพันธุ์ของตนเอง ประการสำคัญคือยังมีช่องว่างในการศึกษาของเยาวชนชนเผ่าพื้นเมือง เมื่อเทียบกับเยาวชนในสังคมกระแสหลัก”

รัฐไทยกับนโยบายและการจัดการศึกษาสำหรับชนเผ่าพื้นเมือง

ที่ผ่านมาการจัดการศึกษาของรัฐไทยที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยไม่ว่าจะเป็นในส่วนของภาคเหนือ หรือภาคใต้ก็ตาม ล้วนเป็นการปฏิบัติการทางอำนาจของรัฐในการที่จะพยายามผสมกลมกลืนคนอื่นในสังคมไทยที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ให้กลายมาเป็นคนไทยตามนโยบายการสร้างชาติหลังรัฐชาติสมัยใหม่ โดยรัฐไทยพยายามสร้าง“อัตลักษณ์”⁴ ความเป็นชาติแสดงออกผ่านทางด้านภาษาและด้านวัฒนธรรม แต่ในขณะที่เดียวกันรัฐไทยเองก็กลับละเลย ไม่ยอมรับ และยังมีการกีดกันอัตลักษณ์ทางด้านภาษาและทางด้านวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆซึ่งตรงจุดนี้เองที่แสดงให้เห็นว่ารัฐไทยขาดการตระหนักถึงความสำคัญและไม่เปิดโอกาสให้มีการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม ตลอดจนอัตลักษณ์ทางด้านภาษาและทางด้านวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ จึงส่งผลทำให้เด็กและเยาวชนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ขาดความมั่นใจในตัวเอง จนก่อให้เกิดการสูญหายทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มชน(ประสิทธิ์ ลีปรีชา และมุกดาวรรณ ศักดิ์บุญ, 2559)

นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2513 ที่ได้เริ่มก่อตั้งโรงเรียนบ้านร่องสำน เดิมทีนั้นกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ไม่ว่าจะ เป็นชาติพันธุ์ม้ง ชาติพันธุ์ไทยเหนือ และชาติพันธุ์ไทยอีสาน อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในหมู่บ้าน ร่องสำน ตำบลร่มเย็น อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ในปี พ.ศ.2511 เนื่องด้วยเหตุผล 2 ปัจจัยหลัก คือ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม และปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ล้วนแล้วแต่ที่จะต้องการยกฐานะทาง

⁴ “อัตลักษณ์” มาจากภาษาบาลีว่า อตต+ลักษณะ โดยที่ “อัตตะ” มีความหมายว่า ตัวตนของตน ส่วน “ลักษณะ” หมายถึง สมบัติเฉพาะตัว หากมองเพียงแค่รูปศัพท์ “อัตลักษณ์” จึงเหมาะจะนำมาใช้หมายถึงลักษณะเฉพาะตัวของ สิ่งใดสิ่งหนึ่งมากกว่า (ฉลาดชาย รมิตวานนท์, 2542)

เศรษฐกิจ สังคมของตนเองและครอบครัวให้สูงขึ้น เพื่อนำไปสู่การมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ก่อนที่จะ แยกออกเป็นหมู่บ้านตามความเห็นชอบของนายอำเภอในยุคสมัยนั้นซึ่งชาวไทยเหนือ แยกตัวเป็น หมู่บ้านทุ่งรวงทอง หมู่ที่ 12 ชาวเขาเผ่าม้ง แยกเป็นหมู่บ้านประชาภักดี หมู่ที่ 13 บ้านประชาพัฒนา หมู่ที่ 21 ชาวไทยอีสาน แยกเป็นบ้านร่องสำน หมู่ที่ 8 และหมู่ที่ 20

เมื่อมีการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ สิ่งทีกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ นำติดตัว ตามมาพร้อมกับการอพยพย้ายถิ่นฐานด้วยนั่นก็คือ อัตลักษณ์ของชนชาติพันธุ์นั่นเอง ไม่ว่าจะเป็น เรื่องของภาษา ประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ การอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในครั้งนั้น จึง ทำให้เกิดการปะทะทางวัฒนธรรมสามวัฒนธรรมด้วยกัน นั่นก็คือ วัฒนธรรมม้ง วัฒนธรรมอีสาน กับ วัฒนธรรมคนเมือง (ซึ่งวัฒนธรรมคนเมืองเป็นเจ้าของพื้นที่) การปะทะทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย ดังกล่าว จึงต้องหาแนวทางที่จะทำให้เกิดการดำรงชีวิตอยู่ท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม และการผสมผสานกับวัฒนธรรมอื่นๆ แต่ยังคงเอกลักษณ์วัฒนธรรมของตนเอาไว้ และไม่สูญเสียความเป็นอัตลักษณ์ของตนเองให้ได้ ทำให้ทุกกลุ่มชาติพันธุ์สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข และยังคง มีปฏิสัมพันธ์อันดีต่อกัน

ซึ่งจากการลงพื้นที่ศึกษาถึงการจัดการศึกษาในโรงเรียนพหุวัฒนธรรม กรณีศึกษา โรงเรียน บ้านร่องสำน ตำบลร่มเย็น อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ในครั้งนี้ ปัญหาอีกเรื่องที่กำลังเป็นปัญหาอยู่ในขณะนี้เกิดการปะทะกันทางวัฒนธรรมของนักเรียนสามกลุ่มชาติพันธุ์ นั่นก็คือชาติพันธุ์ไทยอีสาน ชาติพันธุ์ไทยเหนือ และชาติพันธุ์ม้ง เนื่องด้วยการใช้ชีวิตที่แตกต่างกันของทั้งสามกลุ่มชาติพันธุ์ ไม่ว่าจะเกิดสถานการณ์ความขัดแย้งใดๆ ระหว่างนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ทุกชุมชนก็ยังคงมีแรงยึดเหนี่ยวร่วมกันในการแสดงร่วมมือหาแนวทางการแก้ไขปัญหาภายในโรงเรียน โดยไม่ใช้ความรุนแรงในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้น แต่เลือกที่จะใช้วิธีแบบสันติ สร้างความสัมพันธ์ระดับบุคคล (นักเรียน) และระดับสังคม (ผู้นำชุมชน) เพื่อที่จะรักษาความสัมพันธ์ภายในโรงเรียนระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ให้มีความเห็นอกเห็นใจกัน พึ่งพาอาศัยกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และเคารพในสิทธิของกันและกัน อันเป็นสิ่งที่นำไปยังสันติสุขในโรงเรียนพหุวัฒนธรรม

แนวทางในการจัดการศึกษาตามแนวคิดพหุวัฒนธรรม

เมื่อกล่าวถึงความแตกต่างทางด้านสังคมและทางด้านวัฒนธรรม ท่ามกลางสังคมที่มีความแตกต่างดังกล่าว เราไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าความแตกต่างดังกล่าวนี้มาจากความแตกต่างทางเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ และศาสนา ย่อมมีวิถีการดำเนินชีวิตในแต่ละสังคมที่แตกต่างกัน เช่น การแต่งกาย การกินอยู่ พิธีกรรม จึงมีลักษณะที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด ลักษณะสภาพทางภูมิศาสตร์ ภูมิประเทศ

และภูมิอากาศ ก็มีส่วนที่ทำให้เกิดวัฒนธรรมที่แตกต่างกันไป เช่น คนที่อาศัยอยู่ในที่ราบลุ่มจะมีลักษณะการกินอยู่ ประเพณี ความเชื่อ และค่านิยมที่แตกต่างกันไปจากคนที่อาศัยอยู่ในเขตที่ราบสูงหรือเขตทะเลทราย ตลอดจนรูปแบบทางเศรษฐกิจ สภาพทางเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม ลักษณะงาน และการทำงาน จะทำให้มีความเชื่อและค่านิยมที่แตกต่างกันออกไป ดังเช่น คนที่มีความคิดแบบตะวันตก นิยมใช้เทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ซึ่งจะแตกต่างกับการดำรงชีวิตแบบเกษตรกรรมหรือพึ่งพาธรรมชาติแต่ในสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ต่างก็ต้องการคนที่เชื่อว่า คนทุกคนสามารถคิด เชื่อ และปฏิบัติแตกต่างกันได้ ในขณะเดียวกันการอยู่ร่วมกันในความแตกต่างก็จะช่วยให้เราปรับตัวได้ดียิ่งขึ้น ช่วยลดช่องว่างและยังเป็นการเพิ่มโอกาสในเรื่องสังคมและเศรษฐกิจอีกด้วย

การสร้างความเข้าใจให้เกิดการยอมรับและเคารพในความแตกต่างกันของกลุ่มชนที่มีความหลากหลายวัฒนธรรม ในสถานศึกษาหรือนโยบายการศึกษาจะต้องจัดให้มีความหลากหลายที่เหมาะสม และจะต้องไม่เป็นสาเหตุของการแบ่งแยกทางสังคม โดยโรงเรียนทุกโรงเรียนจำเป็นต้องมีการจัดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เพราะถ้าหากนักเรียนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาไม่ได้เรียนรู้เรื่องความหลากหลายวัฒนธรรมจากกิจกรรมของโรงเรียนก็อาจจะเรียนรู้สิ่งเหล่านี้จากชุมชนก็ได้ซึ่งความสำคัญของการศึกษาพหุวัฒนธรรมของสถานศึกษา ถือได้ว่าเป็นกระบวนการที่ต้องสอดแทรกเข้าไปในการศึกษาทุกระดับ ที่สถานศึกษาจะต้องช่วยให้เด็ก เยาวชน ประชาชนเข้าใจ ไม่เกิดความรังเกียจ และจะต้องเกิดการยอมรับในความแตกต่างเรื่องของความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ด้านเชื้อชาติ ภาษา ศาสนา ลัทธิความเชื่อ ความเป็นอยู่ เพศ ที่อาจจะไม่ได้รับความเท่าเทียมกันในบางเรื่อง ทั้งนี้บุคคลที่มีส่วนสำคัญเป็นอย่างมากในการขับเคลื่อนเรื่องดังกล่าว นั่นก็คือผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ ผู้ปกครอง และชุมชน ที่จะต้องหาวิธีการให้เด็ก เยาวชน ประชาชน ทั่วไปเกิดความเข้าใจ และค่อยๆ ซึมซับที่จะยอมรับความแตกต่างดังกล่าว ซึ่งในบางสถานศึกษาจะมีกำหนดการศึกษาพหุวัฒนธรรมไว้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร และมีจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจดังกล่าวนี้ โดยกิจกรรมเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ได้แสดงออกอย่างเต็มที่ เพื่อให้เด็กต่างวัฒนธรรมได้เรียนรู้ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ความเชื่อที่มีหลากหลายต่อกันและกัน ถือได้ว่าเป็นการให้การศึกษามีมุมมองที่กว้างขวาง แตกต่างไปจากการให้การศึกษแบบเดิมที่เน้นวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของกลุ่มประชาชนกลุ่มใหญ่แต่เพียงอย่างเดียว

ดังนั้นความสำคัญและเป้าหมายของการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมจึงเป็นแนวคิดที่เริ่มจากการให้ความสำคัญต่อผู้เรียนทุกคน โดยต้องจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีลักษณะของความเท่าเทียมกันทางการศึกษา ให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองไปในแนวทางที่ดีที่สุดองค์ประกอบสำคัญที่จะนำสถานศึกษาให้เปลี่ยนแปลงไปสู่การจัดสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่แสดงถึงความเท่าเทียมกัน ไม่ได้มุ่งไปที่ตัวแปรตัวใดตัวหนึ่ง แต่สถานศึกษาต้องมีการปฏิรูปในลักษณะองค์รวม มีการเปลี่ยนแปลงตลอดทั้งหลักสูตร อีกทั้งเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง โดยมีเป้าหมายของความเป็นเลิศ คือ ความเท่าเทียมกันทางการศึกษา ขจัดการแบ่งแยก และส่งผลถึงความ เป็นสังคมแห่งพหุวัฒนธรรม(ซูริยาตี อัสคอลลีฮัน, 2553)

ลักษณะของการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรม⁵

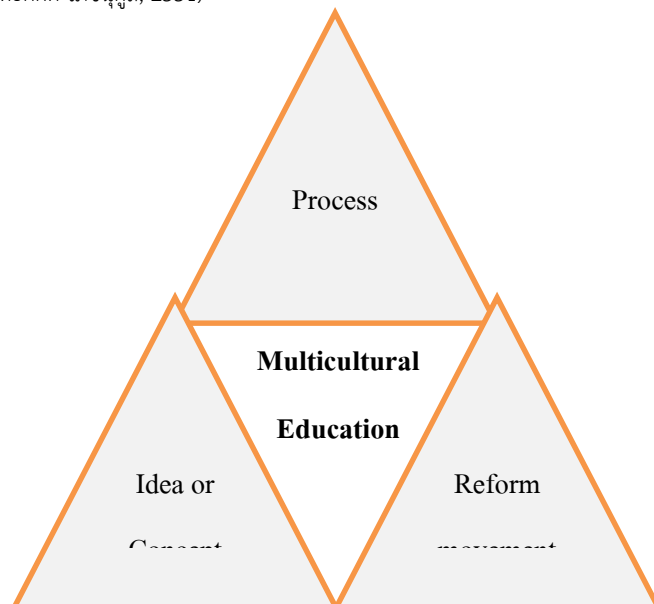
ปัจจุบันเราไม่สามารถปฏิเสธได้เลยว่าสังคมไทยมีกลุ่มคนที่หลากหลายทั้งวัฒนธรรม ภาษา หรือการแต่งกาย สิ่งสำคัญที่สังคมไทยต้องตระหนักให้มากนั่นก็คือ ความเข้าใจและยอมรับความหลากหลายจึงจะทำให้สังคมไทยอยู่ร่วมกันได้ และที่สำคัญที่สุดก็คือการจัดการศึกษาที่ดี ซึ่งจะต้องอยู่บนฐานของความหลากหลายทั้งภาษา วัฒนธรรม หลักสูตรเนื้อหา วิธีการสอน หรือแม้แต่ตัวครูผู้สอนเอง เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่นั้นๆ ดังนั้นแล้วการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมจึงมีหลักสำคัญที่จะต้องทำการศึกษาอย่างน้อย 3 ประการ นั่นก็คือ แนวคิดหรือมโนทัศน์ (idea or concept) แนวทางการปฏิรูปทางการศึกษา (educational reform movement) และกระบวนการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรม (process)

(1) แนวคิดทางพหุวัฒนธรรมจะต้องเพื่อผู้เรียนทุกคน โดยไม่แบ่งแยก เพศ ชนชั้นทางสังคม กลุ่มชน เชื้อชาติ หรือลักษณะทางวัฒนธรรม จะต้องมีความเท่าเทียมกันในโอกาสที่จะได้รับการเรียนรู้ในสถานศึกษา และมุ่งให้ผู้เรียนได้รับการเปลี่ยนแปลงที่ดีที่สุด ในสถานศึกษา

(2) การจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมเป็นแนวทางในการปฏิรูปทางการศึกษา ซึ่งเป็นเรื่องยากมากในการที่จะเปลี่ยนแปลงสถาบันการศึกษาซึ่งมีผู้เรียนจำนวนมาก หลากหลายชนชั้น มีความแตกต่างทางเพศ เชื้อชาติ และวัฒนธรรม ให้มีโอกาสที่เท่าเทียมกันทางการศึกษา ดังนั้นการปฏิรูปการศึกษาตามแนวการศึกษาพหุวัฒนธรรมจะต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางการศึกษาของสถานศึกษาในลักษณะองค์รวม ไม่ได้จำกัดเฉพาะการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเท่านั้น

(3) การจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมเป็นกระบวนการ มีเป้าหมายเกี่ยวกับการจัดการศึกษาที่มีเสรีภาพและความยุติธรรม จะต้องมีการขจัดความคิดที่เป็นอคติและการแบ่งแยกของกลุ่มต่างๆ ในผู้เรียนให้หมดไป โดยเป็นกระบวนการที่จะต้องปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มความเท่าเทียมกันทางการศึกษาแก่ผู้เรียนทุกคน

⁵ “พหุวัฒนธรรม” คือการสร้าง ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคม การเมือง เศรษฐกิจ การศึกษา และประวัติศาสตร์โดยใช้โครงสร้างของ กลุ่มชน (ethnicity) เชื้อชาติ (race) สถานะของครอบครัว (socioeconomic status) เพศ (gender) ความสามารถพิเศษ (exceptionalities) ภาษา (language) ศาสนา (religion) บทบาททางเพศ (sexual orientation) และพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ (geographical area) (วุทธิศักดิ์ โภชนกุล, 2551)

แผนภาพที่ 2 แนวทางการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรม
ที่มา: ซูริยาตี อัครคอสีฮิน(2553, หน้า 27)

บทบาทครูกับการจัดการศึกษาในโรงเรียนพหุวัฒนธรรม

ชัยวัฒน์ ผดุงพงษ์ (2550) กล่าวถึงบทบาทครูต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนพหุวัฒนธรรมไว้
ดังนี้

(1) ครูคือผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างเจตคติ ค่านิยมทางเชื้อชาติที่ถูกต้องให้กับนักเรียน โดยผ่านกระบวนการสอนและการกระทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียนดั่งนั้นการรับรู้เจตคติและพฤติกรรมของครูเกี่ยวกับความแตกต่างทางเชื้อชาติศาสนาและวัฒนธรรมของนักเรียนต้องเป็นไปในทิศทางบวก

(2) ครูจะต้องเป็นผู้ที่ยอมรับแนวคิดในเรื่องของความแตกต่างทางวัฒนธรรมและการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความหลากหลาย

(3) ครูจะต้องมีความรู้ เจตคติและทักษะการสื่อสารในชั้นเรียนสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนและจัดกิจกรรมในบทเรียน เพื่อให้ให้นักเรียนได้เข้าใจและยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรมและความหลากหลาย

(4) ครูประจำชั้นและครูประจำวิชาในโรงเรียนพหุวัฒนธรรมของสถาบันการศึกษาคือผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมเจตคติในเรื่องของการยอมรับในบุคคลและกลุ่มบุคคลที่มีความแตกต่างจากตน ไม่ว่าจะเป็นความต่างนั้นเป็นเชื้อชาติศาสนา ภาษา หรือวัฒนธรรม

(5) ครูจะต้องปราศจากอคติความลำเอียงต่อนักเรียนที่มีลักษณะแตกต่างจากตนและเรียนรู้ให้นักเรียนกลุ่มต่างๆ เพื่อนำไปสู่การสื่อสารและการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมและส่งเสริมการยอมรับซึ่งกันและกัน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ขอบเขตการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ บุคลากรที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในโรงเรียนพหุวัฒนธรรม กรณีศึกษา : โรงเรียนบ้านร่องสำน ตำบลร่มเย็น อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ปีการศึกษา 2559 ประกอบด้วย โดยการกำหนดสัดส่วนด้วยตารางของเคร์จซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) (วาโร เฟ็งสวีสต์, 2550 หน้า 28) จำนวน 12 คน ประกอบด้วย

1. กลุ่มยุทธศาสตร์และการพัฒนา	จำนวน 4 คน
2. กลุ่มส่งเสริมการศึกษาในสถานศึกษา	จำนวน 3 คน
3. กลุ่มส่งเสริมการศึกษานอกสถานศึกษา	จำนวน 2 คน
4. กลุ่มนิเทศติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา	จำนวน 3 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา เป็นการศึกษาการจัดการศึกษาในโรงเรียนพหุวัฒนธรรม ใน 4 ด้าน ตามประกาศเจตนารมณ์กระทรวงศึกษาธิการ “2549 ปีแห่งการปฏิรูปการเรียนการสอน” แนวทางการบริการหลักสูตรและการเรียนการสอน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2549 หน้า 1-6) คือ

1. ด้านหลักสูตรและนำหลักสูตรไปใช้
2. ด้านสื่อการเรียนการสอน
3. ด้านการจัดการเรียนการสอน
4. ด้านการวัดและประเมินผล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ซึ่งถามเกี่ยวกับตำแหน่งของบุคลากรและประสบการณ์การทำงาน

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัญหา และประสิทธิผลของการจัดการศึกษา ในโรงเรียนพหุวัฒนธรรม กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านร่องสำน ตำบลร่มเย็น อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ใน 4 ด้าน ด้านหลักสูตรและนำหลักสูตรไปใช้ ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการวัดและการประเมินผล

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open ended question) สำหรับผู้ตอบแบบสอบถาม แสดงความคิดเห็นในการจัดการศึกษาและข้อเสนอแนะเพื่อนำไปปรับปรุงการจัดการศึกษาในโรงเรียนพหุวัฒนธรรม

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนโดยนำแบบสอบถาม พร้อมหนังสือแนะนำตัว เสนอต่อผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านร่องสำน ตำบลร่มเย็น อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยนำส่งด้วยตนเองและขอความอนุเคราะห์จากเพื่อนครูที่อยู่ในโรงเรียน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่งให้ผู้ตอบแบบสอบถาม หลังจากยื่นแบบสอบถามภายใน 15 วัน หลังจากนั้นผู้วิจัยก็ไปรับแบบสอบถามที่ตอบแล้วทุกฉบับกลับคืนด้วยตนเอง เมื่อได้ข้อมูลกลับคืนมาคิดเป็นร้อยละ 100

วิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและแบบสอบถาม ผู้วิจัยนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามแล้วมาวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพ ปัญหาและประสิทธิผลการจัดการศึกษาในโรงเรียนพหุวัฒนธรรม กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านร่องสำน ตำบลร่มเย็น อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ใน 4 ด้าน

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

การจัดการศึกษาในโรงเรียนพหุวัฒนธรรม กรณีศึกษา : โรงเรียนบ้านร่องสำน ตำบลร่มเย็น อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยาผลการวิจัยพบว่าโรงเรียนบ้านร่องสำนได้มีการจัดการศึกษาตามแนวคิด

เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2542 โดยมุ่งเน้นการสร้างความสำเร็จใน 4 ด้าน ได้แก่ หลักสูตรและนำหลักสูตรไปใช้ สื่อการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2549) โดยมีรายละเอียดแต่ละด้านดังต่อไปนี้

1. ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้

หลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ โรงเรียนได้จัดทำหลักสูตรของสถานศึกษาที่มีความเป็นพหุวัฒนธรรมกำหนดขึ้น โดยใช้หลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษาสำหรับสถานที่มีความเป็นพหุวัฒนธรรม โดยกลุ่มเป้าหมายเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ในระบบพื้นที่ของสถานศึกษา ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงต้องเตรียมเยาวชนซึ่งมีความแตกต่างทางสังคม เพศ ศาสนา เชื้อชาติ และวัฒนธรรมให้ได้ทั้งความรู้ ทักษะและเจตคติที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตในสังคม การจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรม (Multicultural Education) จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่สำคัญในการพัฒนาเยาวชนให้มีความเข้าใจผู้อื่น ดังนั้นโรงเรียนจึงมีแนวทางการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนพหุวัฒนธรรมขึ้นในสถานศึกษา

2. ด้านสื่อการเรียนการสอน

สื่อที่ใช้ในการเรียนการสอนพหุวัฒนธรรม โรงเรียนได้สร้างสื่อขึ้นเพื่อให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในเรื่องนามธรรมได้ง่าย เพราะผู้เรียนจะได้เข้าใจและรับรู้ถึงแก่นสาระในเรื่องนั้นๆ รวมทั้งกระตุ้นให้ใช้ความคิดและสร้างความสนใจสู่การปฏิบัติทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ สื่อการเรียนการสอนที่โรงเรียนนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนพหุวัฒนธรรม มีอยู่หลายชนิดที่ครูผู้สอนสามารถนำมาใช้ได้มีทั้งสื่อประเภทโสตทัศน สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อภาพและเสียง และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

3. ด้านการจัดการเรียนการสอน

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สามารถทำได้หลายแนวทาง ทั้งการจัดกิจกรรมภายในห้องเรียนและกิจกรรมนอกห้องเรียน ตัวอย่างกิจกรรมการเรียนรู้ที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อช่วยให้นักเรียนมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมได้แก่

1) กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อความเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยเน้นให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความวัฒนธรรมอื่นๆ มโนคติสำคัญที่นักเรียนจะได้รับการพัฒนาคือ มโนคติเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรม โรงเรียนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมอื่นๆ ในมิติต่างๆ โดยให้แนวคิดที่ว่าวัฒนธรรมที่กระจายอยู่บริเวณทั่วประเทศของเราหรือประเทศต่างๆ ทั่วโลกนั้น นับเป็นความหลากหลายทางวัฒนธรรม วัฒนธรรมเหล่านี้มีทั้งความแตกต่างจากวัฒนธรรมของเรา และก็มีบางส่วนที่มีความคล้ายคลึงกับวัฒนธรรมของเราเช่นกัน

2) กิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของภาคต่างๆ ในประเทศไทย วัฒนธรรมของประเทศไทยมีอยู่หลากหลาย ครูผู้สอนในโรงเรียนจึงให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วัฒนธรรมของประเทศไทยทั้ง 4 ภาคเพื่อให้ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะเฉพาะของวัฒนธรรมแต่ละภาค เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมแต่ละภาค ตลอดจนอนุรักษ์วัฒนธรรมเหล่านั้นให้ดำรงสืบไป

3) กิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับกลุ่มเชื้อชาติต่างๆ ในประเทศไทย กลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยมีอยู่หลายกลุ่ม แต่ละกลุ่มมีวัฒนธรรมประเพณีสืบทอดกันมาช้านาน โรงเรียนจึงจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนได้มีความรู้ความเข้าใจความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ จึงทำให้

นักเรียนยอมรับและมีทัศนคติที่ดีต่อกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน นำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติและปราศจากความขัดแย้งซึ่งกันและกัน

4) กิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย ชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยซึ่งส่วนใหญ่คือชาวไทยภูเขา ประกอบด้วยชนเผ่าหลายเผ่าด้วยกัน การให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยหรือชาวไทยภูเขานั้น ครูผู้สอนจึงจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนได้มีความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตของชนเผ่าต่างๆ เข้าใจถึงวัฒนธรรมประเพณีความเชื่อ ตลอดจนการเล่นของกลุ่มชนเหล่านี้ ซึ่งนักเรียนในห้องเรียนอาจมีทั้งกลุ่มชาวไทยภูเขาอยู่ร่วมกับกลุ่มคนพื้นราบด้วย จะได้เกิดความรัก ความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมดั้งเดิมของตน ในขณะที่เดียวกันกลุ่มนักเรียนต่างวัฒนธรรมก็จะได้เรียนรู้ถึงวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของกลุ่มชาวไทยภูเขาเผ่าต่างๆ ทำให้เห็นความสำคัญยกย่องและไม่คิดว่าวัฒนธรรมของเขาอ่อนด้อยกว่าวัฒนธรรมของตน ทัศนคติเหล่านี้จะช่วยให้นักเรียนต่างกลุ่มวัฒนธรรมเกิดความรัก ความสามัคคีและเห็นคุณค่าวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน

5) กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับการเรียนรู้เกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมมีวัตถุประสงค์ข้อหนึ่งคือให้นักเรียนได้ตระหนักว่าไม่ว่าเราจะมาจากวัฒนธรรมใดๆ หรืออยู่ในสังคมที่มีวัฒนธรรมอย่างหลากหลายนั้น แท้จริงแล้วเราอาจมีที่มาจากวัฒนธรรมเดียวกัน ดังนั้นเราจึงต้องอยู่ร่วมกันพึ่งพาอาศัยกัน มีความเข้าใจอันดีต่อกัน เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

6) กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อความภูมิใจในวัฒนธรรมของตน การให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมดั้งเดิมของตน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งหรือเป็นวัฒนธรรมย่อยของสังคมนั้น จะช่วยส่งเสริมความภาคภูมิใจและความสำนึกในคุณค่าของวัฒนธรรมดั้งเดิมให้แก่นักเรียน

7) กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดีต่อวัฒนธรรมอื่นๆ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้พหุวัฒนธรรม นอกจากกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนปฏิบัติในห้องเรียนแล้ว ครูผู้สอนยังจัดกิจกรรมนอกห้องเรียน เพื่อส่งเสริมผู้เรียนให้มีความเข้าใจอันดีต่อวัฒนธรรมอื่นๆ อีกด้วย เช่น สืบค้นหาพหุวัฒนธรรม ปฏิทินวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นต้น

4. ด้านการวัดและประเมินผล

วัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอนพหุวัฒนธรรม มีอยู่หลายประการโดยการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรมมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาความเข้าใจในความหลากหลายทางวัฒนธรรมของสังคม เพื่อประยุกต์กระบวนการคิดและการตัดสินใจในประเด็นเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการติดต่อสื่อสาร ทั้งกับกลุ่มคนส่วนใหญ่และกลุ่มคนส่วนน้อย เพื่อแก้ไขข้อขัดแย้งและก่อให้เกิดการกระทำในการปรับปรุงเงื่อนไขในปัจจุบัน และเพื่อพัฒนาเจตคติค่านิยม และพฤติกรรมที่ส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความแตกต่างของกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคม

โรงเรียนบ้านร่องสำน มีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ครอบคลุมพฤติกรรมด้านความรู้หรือพุทธิพิสัยเจตคติและค่านิยม หรือเจตพิสัย และด้านทักษะหรือทักษะพิสัย ดังนั้นการวัดและประเมินผลความก้าวหน้าทางการเรียนการสอนพหุวัฒนธรรม โรงเรียนจึงได้มีการพิจารณาจากจุดมุ่งหมายของการสอน ซึ่งจำแนกเป็น 3 พิสัยคือ พุทธิพิสัย เจตพิสัย และทักษะพิสัย ครูผู้สอนจึงเลือกเครื่องมือการประเมินผลให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายดังกล่าว เครื่องมือการวัดและประเมินผลความก้าวหน้าผู้เรียนที่สำคัญ ซึ่งผู้สอนใช้กันมากเพื่อประเมินความรู้และทักษะในการเรียนการสอน คือแบบทดสอบ ส่วน

เครื่องมือวัดและประเมินด้านเจตคติและค่านิยม หรือด้านความรู้สึกและอารมณ์นั้น นิยมใช้คือ วิธีการที่อยู่บนพื้นฐานของการสังเกตและวิธีการที่ให้นักเรียนรายงานตนเอง

สรุป

การจัดการศึกษาในพื้นที่ที่มีการยอมรับความแตกต่างทางความเชื่อ ประเพณี และวัฒนธรรมทั้งในกลุ่มประชาชนและกลุ่มนักเรียน สิ่งที่เป็นปัญหาหนึ่งคือ ความกลัว ความสามัคคี และความไว้วางใจของประชาชนและของนักเรียนมีความแตกต่างกัน ดังนั้นองค์ความรู้พหุวัฒนธรรมศึกษาท้องถิ่นภาคเหนือ จึงดำรงอยู่ในบริบทสังคมการเมืองท้องถิ่นด้วย การมององค์ความรู้พหุวัฒนธรรมการศึกษาของไทยในแง่พหุวัฒนธรรมศึกษา มีความสำคัญต่อการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมไทยและตระหนักถึงความเป็นจริงของการศึกษาชาติ ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันของคนไทยต่างเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ ตลอดจนความสัมพันธ์อันดีต่อประเทศเพื่อนบ้านและประชาคมโลกอีกด้วย ซึ่งการศึกษาเป็นกระบวนการในการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม อันได้แก่ การนำสมาชิกใหม่ให้สามารถดำเนินชีวิตในสังคม และถ่ายทอดวัฒนธรรมไปยังคนรุ่นหลัง ซึ่งโรงเรียนทุกโรงเรียนจำเป็นต้องมีการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะถ้านักเรียนและผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาไม่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรมจากกิจกรรมของโรงเรียน ก็อาจเรียนรู้สิ่งเหล่านี้จากภายนอกในสังคม ซึ่งทุกๆ คนจะได้ประสบกับความหลากหลายของมนุษย์ตลอดชีวิต

สภาพดังกล่าวทำให้สังคมไทยต้องหันมาทบทวนการจัดการศึกษาใหม่ เพื่อให้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศอย่างแท้จริง สามารถนำพาชาติบ้านเมืองรอดพ้นจากวิกฤติการณ์ไปสู่ความเจริญก้าวหน้าต่อไป รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 จึงได้กำหนดว่ารัฐต้องจัดการศึกษาให้กับประชาชนคนไทยอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพไม่น้อยกว่า 12 ปี และในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (2540-2544) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (2542) ตลอดจนแนวนโยบายการจัดการศึกษาระดับต่างๆ ของรัฐ ต่างก็มุ่งหวังว่า เด็กไทยต้องมองกว้าง คิดไกล ใฝ่ดี เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ เป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งทางด้านจิตใจ ร่างกาย สังคม และสติปัญญา มีความรู้ คุณธรรม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ สามารถปรับตัวให้ทันกับกระแสการเปลี่ยนแปลงและพึ่งตนเองได้ สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างมีความสุข

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542. กรุงเทพฯ :ครุสภาลาดพร้าว.

ฉลาดชาย รมิตตานนท์. (2542). คนกับอัตลักษณ์ 2 ในเอกสารประกอบการประชุมประจำปีทางมนุษยวิทยา. วันที่ 27-29 มีนาคม 2545 ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์. (2557). การจัดการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรมสำหรับเด็กชนเผ่าโรงเรียนประถมศึกษา พื้นที่ชายขอบภาคเหนือ. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, ปีที่ 6 ฉบับที่ 1

(มกราคม - มิถุนายน).

ชัยวัฒน์ ผดุงพงษ์. (2550). “การใช้กิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการยอมรับความหลากหลายวัฒนธรรมในสังคมพหุวัฒนธรรม”. วารสารศึกษาศาสตร์. ปีที่ 18 ฉบับที่ 1 ม.ค. – มิ.ย.

ซูริยาตี อัครโสสิน. (2553). ผลของการใช้บทเรียนโมดูลเรื่อง ศาสนา ตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา.

ประสิทธิ์ สีสรีชา และมุกดาวรรณ ศักดิ์บุญ. (2559). นโยบายและการจัดการศึกษาของรัฐต่อชนเผ่าพื้นเมืองในภาคเหนือของประเทศไทย. ภาควิชาสังคมศาสตร์กับการพัฒนา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วาไร เฟ็งสวัสดิ์. (2550). การวิจัยทางการศึกษา. สกลนคร : คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

วุทธิศักดิ์ โภชนุกุล. (2551). พหุวัฒนธรรมศึกษา. <http://www.pochanukul.com/?p=128#more-128>. [สืบค้นเมื่อ 11 มีนาคม 2559]

สุธารา โยธาจันทร์. (2541). การพัฒนาโปรแกรมการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาการศึกษาปฐมวัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2549). ตามเจตนารมณ์ กระทรวงศึกษาธิการ “2549 ปี แห่งการปฏิรูปการเรียนการสอน” แนวทางการบริหารหลักสูตรและการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ : คุรุสภาลาดพร้าว.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2549). สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

เอกรินทร์ สังข์ทอง. (2555). “ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในสังคมพหุวัฒนธรรม: การทบทวนแนวคิดทฤษฎีและการปฏิบัติ”. วารสารคณะศึกษาศาสตร์. 20(1). (มกราคม-มิถุนายน 2552). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

Banks J. (1994). Approaches to multicultural curriculum reform. In J. Banks and C.Banks (Eds) , Multicultural education : Issues and perspectives. Boston : Allyn & Bacon.

Cortes. (1996). Cultural Diversity and Education: Foundations, Curriculum, and Teaching. (5th ed.) Boston: Allyn and Bacon.

สัมภาษณ์

สิงห์คำ เนตรใหญ่. เลขานุการสภาวัฒนธรรม ตำบลร่มเย็น อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา.

ผู้ให้สัมภาษณ์. 19 มีนาคม 2559. บ้านทุ่งรวงทอง หมู่ที่ 12 ตำบลร่มเย็น อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา.